

Testimony Anastasia Walden Transcription of the Video Interview

Greek Version:

1. Arrival and First Impressions: Childhood in Migration:

Το όνομά μου είναι Αναστασία Βάλντεν, του γένους Παπαδοπούλου. Η καταγωγή μου από Ελλάδα είναι από το Βοτανοχώρι, το λεγόμενο τότε Κουτσόβαλι, Θεσσαλίας. Είμαι το γένος το 1953, παντρεμένη, έχω δύο κόρες παντρεμένες και τρία :εγγόνια. Ο πατέρας μου είχε έρθει ήδη το 1961, με σύμβαση όπως γινόταν τότε, ένα χρόνο μετά η μητέρα μου. Και τελικά το 1963, τον Αύγουστο, μας έφερε στη Γερμανία. Μας πήγε στη Λάρισα η μητέρα μας, μας ανέβασε σε ένα τρένο και φτάσαμε, αν θυμάμαι καλά, μετά από δύο μέρες, στο Χέρνε της Ρηνανίας Βεστφαλίας. Εκεί κατεβήκαμε και μπήκαμε σε ένα ταξί. Το ταξί βαδίζοντας έβλεπα δεξιά και αριστερά σκότος. Ψιχάλιζε, κάτι χτίσματα που δεν είχαν καμία σχέση με το χωριό μου. Και φτάνοντας στο Ρεκλιγκκχάουζενζούντ, στρίβει το ταξί εκεί στην Λόισμπεργκστρασε δεξιά και βλέπω αυτά τα μουντά σπίτια και λέω, μαμά, πού μας πας; Εδώ αυτά είναι όλο φυλακές. Όχι παιδί μου, σπίτια είναι. Τι σπίτια, καλέ μαμά; Για μένα είναι φυλακές. Και μετά φτάσαμε στο σπίτι που μένανε οι γονείς μου και όταν μπήκαμε μέσα έτσι λίγο... με έφυγε αυτός ο φόβος. Πραγματικά δεν ήταν φυλακές, ήταν τα τότε γερμανικά σπίτια. Είπε στη μητέρα μου ότι θέλει να έρθει στη Γερμανία γιατί άκουσε ότι από κάρβουνο βγάζουν βαμβάκι. Και θέλει να το δει. Θα έρθει για λίγο διάστημα. Και εφόσον δεν επέστρεψε πίσω σε ένα χρόνο, έκανε η μητέρα μου την αίτηση και όπως την καλέσανε και πέρασε τις λεγόμενες διαδικασίες τότε, ήρθε και αυτή. Η μητέρα μου δεν ήρθε κατευθείαν στον πατέρα μου. Η σύμβαση την έστειλε κάπου σε ένα χωριό στη Βαυαρία. Ο πατέρας μου από την αρχή σε οικοδομές. Ήταν οικοδόμος. Και δούλευε τότε για την Στράπακ (Strabag). Τις οικοδομικές εταιρείες. Μια ζωή μπορώ να πω. Η μητέρα μου με τα χρόνια άνοιξε δικό της ραφείο. Απασχολήθηκε με τα παιδιά φυσικά. Ήμασταν τρία αδέρφια. Και έτσι πέρασε ο χρόνος Ωσώτου πάρουν την σύνταξη. Για να επιστρέψουν Ελλάδα. Αλλά εδώ θέλω να συμπληρώσω ότι κάθε χρόνο λέγανε ακόμα ένα χρόνο και φεύγουν. Ο πατέρα μου δυστυχώς έφυγε. Τη μητέρα μου την πρώτη φορά την κόψανε γιατί τη βρήκανε κάτι στα ούρα, ας το πω έτσι, και έπρεπε μετά από μια εβδομάδα να ξαναπάει. Και εκεί πέρασε. Δηλαδή, αυτές ήταν οι δυσκολίες. Και όταν ήρθαν εδώ δεν υπήρχε άιτε, θα ξεκουραστώ. Την επόμενη μέρα έπρεπε να πάνε, ομολογεί ακόμα σήμερα η μητέρα μου, έκλαιγα κάθε μέρα, έκλαιγα κάθε μέρα.

2. School, Language, and Finding Her Own Path:

Και έγραψα ένα γράμμα, τη μακαρίτισσα τη γιαγιά μου, "έλα να με πάρεις γιαγιάκα". "Δεν είναι ωραία εδώ". Αλλά αυτό το γράμμα ποτέ δεν στάλθηκε, γιατί η μητέρα μου είπε: "Θα το στείλω." και δεν έφτασε ποτέ στη γιαγιάκα μου. Μετά μας δηλώσανε στο σχολείο το γερμανικό. Εκεί, ευτυχώς, είχαμε έναν πολύ καλό διευθυντή στο σχολείο και παραχώρησε παιδάκια να μάθουν μαζί μας την αλφαβήτα στα γερμανικά. Για μένα ήτανε βουνό, πραγματικά, και έκλαιγα. Σχεδόν έναν χρόνο. Και μετά με έδωσε κάποιος γνωστός το παραμύθι Σταχτοπούτα, στα γερμανικά και μεταφρασμένο στα ελληνικά. Και με έλεγε: "Με αυτό έμαθα εγώ τα γερμανικά, να το διαβάξεις". Και αυτό έκαμνα και στον δεύτερο χρόνο

χαλάρωσα. Εγώ τότε έβγαλα το λεγόμενο Φολκσσουλε (Volksschule), γιατί για το Γυμνάσιο δεν υπήρχαν οι γνώσεις. ήθελα να γίνω νοσηλεύτρια. Αλλά δεν το επέτρεψε η μητέρα μου. Πήγα στο νοσοκομείο τότε, Ελίζαμπετ Κράνκενχαους, στο ΡέκλιγκχάουζενΣούντ, ενάμιση χρόνο και έκανα τη λεγόμενη πρακτική. Αδύνατο η μητέρα μου να υπογράψει τα συμβόλαια. Α, μετά το πράκτικουμ έκανα την Εμπορική Σχολή, με συνέλαβε τότε το αφεντικό, Αλλά εγώ δίσταζα, γιατί λέω: "Θα τα καταφέρω;" Αυτός είχε τη διεύθυνση, και δεν υπήρχαν τότε τα τηλέφωνα όπως σήμερα, και πέρασε από το σπίτι και λέει στη μητέρα μου: "Γιατί δεν ήρθε; Εγώ την είπα να έρθει." Και έτσι δηλαδή, πήρα το θάρρος και πήρα, και όπου 40 χρόνια παρέμεινα στην ίδια εταιρεία, έκανα Άμπεντσούλουγκεν, Μπεβεέλ (BWL) και ξέρω γω τι. Ήμανε ευχαριστημένη και δεν το μετανιώ που έμεινα αυτά όλα τα χρόνια εκεί. Ναι, πάρα πολύ εύκολα, γιατί υπήρχε έλλειψη. Πάρα πολλή έλλειψη. Και δεν ήταν ανάγκη να τελειώσεις κάποια σπουδή. Αρκούσαν τρία χρόνια άουσμπιλντουνγκ (Ausbildung). Και μπορούσες πολύ σύντομα να ανεβείς και πολύ ψηλά. Αυτό σήμαινε όμως και μεγάλη υπευθυνότητα και πολλή δουλειά. Λοιπόν, εμένα με αγαπούσανε στην αρχή πάρα πολύ. Ήμαν η Ελληνίδα. Ωσώτου άλλαξε το καθεστώς στην Ελλάδα και βγήκε αυτός ο Παπαδόπουλος. Και το όνομα τύχαινε να ήταν Παπαδόπουλος. Και έρχεται το αφεντικό και μου λέει: "Τι τον έχεις αυτόνανε;" Λέω: "Τίποτες τον λέω." "Γιατί;". "Είναι αυτός, είναι εκείνος, ξέρω εγώ τι." Τον λέω: "Όπως εδώ το όνομα Μούλλερ, Μάιερ... ...είναι και ο Παπαδόπουλος.", τον λέω. Όμως όταν άνοιξαν τα σύνορα της Γερμανίας, της Ανατολικής, έρχεται κάποιο πρωί, το πουκάμισο το κάνει έτσι. Τον βλέπω τώρα. Λέει: "Εμείς είμαστε τώρα Γερμανία." Και η συμπεριφορά του, όχι μόνο σε μένα, είχαμε κι άλλους μέσα στο εργαστήριο, από την Πολωνία, ξέρω γω τι, η συμπεριφορά του ήταν πάρα πολύ διαφορετική. Ένα αφεντικό που δεν το γνώριζα.

3. Work, Family, and Community Engagement:

Αλλά εγώ συνέχιζα τον δρόμο μου και μετά που παντρεύτηκα με φέρθηκε λίγο ζόρικα, γιατί αποφάσισα να κάνω παιδί και θα τον έλειπα. Όταν είσαι ελεύθερη, μπορείς όλα αυτά να κάνεις. Όταν παντρεύεσαι όμως, δεσμεύεσαι. Και αυτό δεν αρέσει στο αφεντικό. Σε θέλει εκεί, όταν υπάρχει ανάγκη. Αλλά είχαμε και τότε για εμένα ένα πολύ καλό δάσκαλο, τον κύριο Δελή, θα τον αναφέρω, άξιος δάσκαλος. Βοήθησε πάρα πολύ τα δικά μου τα παιδιά, γιατί εγώ σαν μητέρα δεν είχα τον χρόνο πολύ να ασχοληθώ από μικρή ηλικία που ήταν με τα ελληνικά. Αυτός όμως τα κατόρθωσε, τα κατέβασε και Ελλάδα τους ξενάγησε εκεί πέρα δυο φορές τα πάντα, τα αξιοθέατα, τα αρχαία. Αυτός όμως τα κατόρθωσε, τα κατέβασε και Ελλάδα τους ξενάγησε εκεί πέρα δυο φορές τα πάντα, τα αξιοθέατα, τα αρχαία. Α, για τους συλλόγους. Όπως είπα, ήθελα να είμαι πολύ κοντά στους δασκάλους. Δεν άφηνα ημέρα που όταν ήταν αυτές οι ενημερωτικές ημέρες από τα σχολεία, να πηγαίνω, να παίρνω κάθε δάσκαλό με τη σειρά και να ρωτώ για τα παιδιά μου, πως βαδίζουν, τι κάνουν, τι μπορώ σαν μητέρα να προσφέρω. Και ήμανε ήδη από το Γκρούντσουλε το γερμανικό, μέσα στο προεδρείο που πρόσφερα, όταν γιορτάζανε, κάνανε. Οι ανάγκες ήταν ουσιαστικά πάρα πολλές. Κάναμε πολλές γιορτές για να επεξέλθουμε σε κάποια έξοδα. Κάναμε εκδρομές με τα παιδιά, πληρώναμε τους χοροδιδασκάλους. Γιατί έπρεπε σε κάθε εκδήλωση να είμαι παρόν, γιατί είχα κάποια χρόνια και το προεδρείο. Με είχαν και γραμματέα κάποια χρόνια και έπρεπε να είμαι παρόν. Όχι και τα δύο σύγχρονα. Πρώτα, στην αρχή, γραμματέα με είχαν βάλει και μετά, εφόσον δεν υπήρχε άλλο άτομο που ήθελε, με σπρώξαν εμένα. Πρώτη γυναίκα. Πάρα πολύ. Είναι πολύ σημαντικό τα παιδιά ήδη από μικρά να ακούνε τη μουσική, την παραδοσιακή. Γιατί το παιδί από μικρό δένεται. Όπως εγώ, δέθηκα πάρα πολύ με το χωριό που γεννήθηκα. Αν το κατέβω Ελλάδα, αν δεν πάω στο χωριό και στα μνήματα, δεν πήγα Ελλάδα. Εκεί γεννήθηκα. Εκεί είναι τα παιδικά μου χρόνια. Και όταν έψαχνα το σχολείο, δεν υπήρχε το σχολείο που πήγαινα, το γκρεμίσανε. Αυτό με στεναχώρησε πάρα πολύ. Ήταν

κάτι που ήμαν δεμένη. Ευτυχώς που είναι τα μνήματα και η εκκλησία. Ο δικός μου ο σκοπός και η σκέψη ήταν πάντοτε επειδή οι γονείς επιχειρούσαν και λέγανε θα πάμε, φέτος, θα φύγουμε του χρόνου, θα φύγουμε. Όλο η πατρίδα. Ως την στιγμή που παντρεύτηκα, και απέκτησα παιδιά, αισθάνθηκα, ας το πω σαν δεύτερη πατρίδα. Η πατρίδα μου είναι πάντοτε η Ελλάδα. Η πρώτη, δεν μπορώ να την λησμονήσω, αλλά αισθάνομαι χαλαρά. Ήδη έχουν αλλάξει και τα καιρικά φαινόμενα. Δεν είναι όπως πρώτα όλο το καλοκαίρι να μην βλέπεις ήλιο. Έχουμε ωραίες μέρες με λιακάδα και αυτό δηλαδή δεν με κάνει και τόσο πολύ να νοσταλγώ την πατρίδα. Μια φορά το χρόνο θέλω όμως να πηγαίνω. Α, από το χωριό. Από το χωριό η μυρωδιά είναι την άνοιξη που λέμε όταν ανθίζουν τα αγριολούλουδα. Είναι πανέμορφα. Και αυτό που με μένει και το έχω όλο έτσι μπροστά μου είναι η εκκλησία του χωριού μου, ο Άγιος Νικόλαος. Το όνομά του τον φέρανε οι πρόγονοι μας από τη Μικρά Ασία. Τον Άγιο Νικόλαο. Αυτά έχω σαν μνήμη και τα άλλα τα ζω όταν είμαι εκεί.

English Version:

1. Arrival and First Impressions: Childhood in Migration:

English My name is Anastasia Walden, born Papadopoulou. I come from Greece, from Votanochóri, then known as Koutsóvali, Thessaly. I was born in 1953, am married, and have two married daughters and three grandchildren. My father had already come in 1961 on a recruitment contract, as was common then, and my mother followed a year later. And finally, in 1963, in August, she brought us to Germany. Our mother took us to Larissa, put us on a train, and if I remember correctly, after two days we arrived in Herne, North RhineWestphalia. That's where we got off and took a taxi. During the ride, I looked to the right and left, darkness. It was raining lightly, and the buildings looked nothing like my village. And when we arrived in RecklinghausenSüd, the taxi turned there into Leusbergstraße, to the right, and I saw those gloomy houses and said: "Mom, where are you taking us? These are all prisons." "No, my child, those are houses." "What kind of houses, Mom? To me, they were prisons." And then we arrived at the house where my parents lived. And when we went inside, little by little... that fear faded away. They really were not prisons. They were the typical German houses of that time. He (my father) told my mother that he wanted to come to Germany because he had heard that cotton was made from coal. And he wanted to see it. He was going to come for a short time. And when he did not return after a year, my mother filed a recruitment application, and as they invited her, she went through what was then called the procedure and then she came too. My mother did not come straight to my father. The recruitment contract sent her to a village in Bavaria. My father worked in construction from the very beginning. He was a construction worker. And at that time he worked for Strabag. The construction company. For a lifetime, I would say. Over the years, my mother opened her own tailoring shop. Of course, she also took care of the children. There were three of us siblings. And so time passed until they retired, only then to return to Greece. But here I want to add that every year they said: One more year and then leave. My father sadly passed away. My mother the first time, they failed her because they found something in her urine, let's put it that way, and then she had to go back a week later. And then she passed. So those were the difficulties. And when they came here, there was no: "Well, I'll rest first." The next day they had to go to work, my mother still emphasizes that today.

2. School, Language, and Finding Her Own Path:

I cried every day, I cried every day. And I wrote a letter to my grandmother: "Come and get me, Grandma." "It's not nice here." But that letter was never sent, because although my mother said, "I'll mail it", it never reached my grandmother. Then they enrolled us in the German school. Fortunately,

we had a very good headmaster there who made it possible for the children to learn together and taught us the alphabet in German. For me, it was a mountain, truly, and I cried. For almost a year. And then an acquaintance gave me the Cinderella fairy tale, in German, translated into Greek. And he said to me: "This is how I learned German, read it." And that is what I did. In the second year, I was more at ease. At the time, I completed what was then called elementary school, because for secondary school the knowledge just wasn't there. Then I wanted to become a nurse. But my mother did not allow it. At that time, I went to the hospital, to Elisabeth Hospital, in Recklinghausen Süd, for a year and a half and did the so-called internship. It was impossible for my mother to sign the contracts. Well, after the internship I attended commercial school, and then the boss hired me. But I hesitated, because I thought to myself: "Will I be able to do it?" He (my boss) had the address, and back then there were no telephones like today, so he came by the house and said to my mother: "Why didn't she come? I told her to come." And that was how I finally found the courage and went, and I stayed with the same company for 40 years. I learned things in business administration and who knows what else. I was happy, and I do not regret having stayed there all those years. Yes, it was very easy, because there was a shortage. A huge shortage. And it was not even necessary to complete a degree. Three years of training were enough. And very soon you could move up quite far. But that also meant great responsibility and a lot of work. Well, they loved me, especially at the beginning. I was the (only) Greek woman. When the regime in Greece changed and that Papadopoulos came to power, and my name just happened to be Papadopoulos, the boss came to me and said: "What do you have to do with him?" I said: "I have nothing to do with him." "Why?" "He is this, he is that, and whatever else." I said to him: "That is like the name Müller here, or Meyer... ...Papadopoulos is the same," I told him. But when Germany's borders were opened, those of the GDR, he came one morning, rolled up his sleeves. I looked at him. He said: "We are Germany now!" And his behavior, not only toward me, we also had others in the workshop, from Poland and elsewhere, his behavior was completely different. A boss I did not know.

3. Work, Family, and Community Engagement:

But I kept going my way, and after I got married he was a little stricter with me, because I had decided to have a child and would then be absent. When you are unattached, you can do all of that. But when you get married, you become tied down. And the boss does not like that. He wants you there whenever needed. But back then, in my opinion, we had a very good teacher, Mr. Delis, and I must mention him, a worthy teacher. He helped my own children a great deal, because as a mother I did not have the time to take care of everything so intensively from early on, including the Greek language. But he managed to take them to Greece twice, to show them everything, the sights, the ancient sites. Ah, the associations. As I said, I wanted to stay close to the teachers. I did not miss a single day when those school information meetings took place, I went to every teacher, one after another, to ask about my children. How they were doing, what they were doing, what I could contribute as a mother. And I was also on the parents' board of the German elementary school, helping at celebrations and such. There were, basically, many needs (Greek parents' association). We organized many festivals to cover the costs. We went on trips with the children, we paid the dance teachers. Because I had to be present at every event, I had to attend, because for a few years I was on the board (of the Greek parents' association). For several years I was secretary and had to be present. Not both at the same time. First, in the early days, they elected me secretary, and later, since there was no one else who wanted to do it, they pushed me forward. I was the first woman. Very much. It is very important that children hear the music from an early age, the traditional music. Because that binds the child from an early age. Just as I feel deeply tied to the village where I was born. When I return to Greece, and do not go to the village and visit the

graves, then I have not truly been in Greece. That is where I was born. Those were my childhood years. And when I went to see the school, the school I had attended back then was no longer there, because it had been demolished. That made me very sad. It was something I was deeply attached to. Fortunately, the graves and the church are still there. My goal and my thinking were always like that, because my parents tried and said: "We'll go this year," we'll go next year, we'll leave. Only the homeland. Until the moment I got married and had children, I felt I would call this my second home. My home is always Greece. The first one, I cannot forget, but I feel at ease (here). Even the weather has also changed, the weather patterns. It is no longer like before, whole summers when you saw no sun. We have beautiful sunny days here now, and that is what keeps me from longing so much for home. But once a year I still want to go there. Ah, from the village. The scent that comes from the village; it is spring, as they say, when the wildflowers bloom. They are beautiful. And what I will remember is and I can still see it all before me, is the village church, mine, Saint Nicholas. Our ancestors from Asia Minor gave it his name. Saint Nicholas. Those are my memories, and I relive them when I am there.

This interview was conducted by Ruhr Museum. The women work migration platform was developed as part of the project FeMig.Lab, coordinated by Minor Kontor, in cooperation with the Humanity in Action Poland, the Ethnographic Museum of Istria, the LVR Industrial Museums and the Centrum voor de Geschiedenis van Migranten.